

LA INDUSTRIA MEMÈTICA

Aquesta és una època loquaç. Això no vol dir que és eloqüent ni lluminosa. La major part del que s'hi enuncia és reiteració, els tòpics es mesclen amb els arguments, les mentides amb les veritats i allò que ha estat provat amb el que simplement se suposa. Són uns temps excel·lents per a aquells que supleixen la falta de talent amb retòrica, per als xarlatans, per als que suren gràcies a la seua facúndia, per als embolicadors, per als tocacampanes. Hi ha hagut èpoques en què tota aquesta gent ho ha tingut més difícil o en què ha hagut de conformar-se a fer ús de les seues habilitats davant d'un auditori limitat. Però aquest és un període històric en què les audiències s'han fet immenses, i estan constituïdes d'una banda per uns que tenen una por atroç a callar, perquè si ho fan igual deixen d'existir, i d'altra per uns a qui els espanta que ningú no els diga res, perquè temen que això els mene també a la desaparició. I així és com el món s'ha acabat omplint de soroll i els venedors de botzines s'han omplert les butxaques a la callada.

Ningú no dubta que Walter Benjamin tenia raó, però encara que ell ja intuïa el pro i el contra de la qüestió, segurament se sentiria alarmat si veiés les dimensions que ha assolit el fenomen que albirà en el seu celebèrrim assaig *L'obra d'art a l'època de la seva reproductibilitat tècnica* publicat el 1936. «Amb l'expansió creixent de la premsa», hi deia, «una part cada vegada més gran de lectors va passar, ocasional-

ment per ara, a formar part dels qui escriuen. La cosa va començar en obrir-los la seua bústia la premsa diària; avui ocorre que a penes hi ha un europeu [...] que no haja trobat alguna vegada l'ocasió de publicar una experiència laboral, una queixa, un reportatge o alguna cosa semblant. La distinció entre autor i públic està per tant a punt de perdre el seu caràcter sistemàtic [...]. El lector està sempre disposat a passar a ser un escriptor [...], aconseguix accés a l'estat d'autor». Això era ja així en els anys trenta, i avui és més veritat que aleshores.¹ Ara a tots se'ns brinda l'oportunitat de dir la nostra. Però alguna cosa falla quan el que fem, sobretot, és repetir idees alienes amb resultats si més no anodins. Dóna igual com és d'elevada una idea en origen: una banalitat mil vegades repetida no fa una genialitat, però una genialitat mil vegades repetida esdevé invariablement una banalitat. Fa temps que a les paraules els està passant com als antibiòtics, que estan perdent eficàcia de tant usar-les i d'usar-les tan malament.

---

1 Por eso la posición de algunos intelectuales suena tan anacrónica además de absurdamente reaccionaria. Véase más adelante el capítulo «Imbéciles».

Richard Dawkins pareixia que l'havia encertat quan va tindre la intuïció del mem. Segons la idea original, que data de mitjans dels anys setanta, abans de l'era d'Internet, «mem» seria el replicador cultural que pren el relleu del replicador genètic, la cèl·lula d'ADN, sobre el qual es basa l'evolució biològica. Aquest nou replicador seria, segons Dawkins, «una unitat de transmissió cultural, o una unitat d'*imitació*» que utilitza com a caldo de cultiu la cultura humana. «Exemples de mems —deia Dawkins en *El gen egoista*— són: tonades o sons, idees, consignes, modes pel que fa a la vestimenta, formes de fabricar atuells o de construir arcs», i citava com a exemple suprem de mem la idea de Déu: «Déu existeix, encara que siga en la forma d'un

mem amb un alt valor de supervivència, o poder encomanadís, en el medi ambient creat per la cultura humana». Però Dawkins es referia clarament a conceptes culturals que havien resultat reeixits després de molts segles d'història i múltiples mutacions, no a la gracieta que avui va de telèfon en telèfon com un poll, per a anar a perdre's ràpidament en la jungla de les xarxes socials. Gràcies a Internet, el concepte de mem ha acabat en una fotesa. És una favada que es repeteix, o una cosa amb trellat que a còpia de repetir-se esdevé una favada. Internet tendeix a trivialitzar-ho tot, i el que ha passat amb la idea mateixa de mem n'és la prova fefaent.

A això cal afegir que igual que ha aparegut una enginyeria genètica, també ha aparegut una enginyeria «memètica». Una indústria, més aviat. No ho explica tot, però confirma el que apuntava Benjamin quan en l'obra esmentada recordava que «l'alineament també creixent de les masses [és l'altra cara] d'un mateix i únic succés. El feixisme intenta organitzar les masses recentment proletaritzades sense tocar les condicions de la propietat que aquestes masses urgeixen a suprimir. El feixisme veu la seua salvació en el fet que les masses arriben a expressar-se (però que de cap manera facen valdre els seus drets). Les masses tenen dret a exigir que es modifiquen les condicions de la propietat; el feixisme procura que s'expressen precisament en la conservació d'aquestes condicions. En conseqüència, tot desemboca en un *esteticisme de la vida política* [el subratllat és meu]. I afegia que: «Tots els esforços per un esteticisme polític cul-

minen en un sol punt: la guerra. La guerra, i només ella, fa possible dotar d'una meta els moviments de masses de gran escala, tot conservant les condicions heretades de la propietat. Així és com es formula l'estat de la qüestió des de la política. Des de la tècnica es formula de la manera següent: només la guerra fa possible mobilitzar tots els mitjans tècnics del temps present, conservant alhora les condicions de la propietat.»

Són paraules que van ser dites en ple auge dels règims feixistes, en els albors de la segona guerra mundial, i per tant cal extrapolar-les amb compte. Però si ens resulten tan inquietants en els temps actuals, ha de ser per alguna cosa. Ja està més que demostrat que la guerra no sols es fa amb canons. Encara que, si cal, també.

<http://balancdexistencies.com/2016/04/la-industria-memetica/>

LA HISTÒRIA MÉS GRAN QUE S'HA CONTAT MAI

L'escena és recordada i celebrada. José Isbert, alcalde de Villar del Río, pren la paraula des del balcó de l'ajuntament, davant de la plaça abarrotada. És llest i vehement, però una mica limitat d'expressió: «*¡Vecinos de Villar del Río, como alcalde vuestro que soy os debo una explicación, y esa explicación que os debo os la voy a pagar!*», diu i entra en bucle: «*¡Y yo, como alcalde vuestro que soy os debo una explicación...!*», repeteix diverses vegades. Llavors, Manolo Morán, un experimentat agent artístic que està al seu costat, l'interromp i pren la paraula: «*Déjeme a mí... Yo no sé si os habréis enterado todavía de que el señor alcalde os debe una explicación*», diu dirigint-se a la gentada, «*pero si no os habéis enterado, aquí estoy yo para deciros que no solamente os debe eso, sino una gratitud emocionada por el respeto, entusiasmo y disciplina con que habéis acogido sus instrucciones, demostrando con ello el heroísmo sin par de este noble pueblo...*». L'alcalde intenta parlar de nou i arranca amb el mateix embarbussament d'abans, però el representant d'espectacles folklòrics, amb la seua immensa barra, li torna a arrabassar la paraula. La seua retòrica és torrencial, arravatada, convençuda i convincent: «*La explicación que os debe el señor alcalde es innecesaria*», els venta als presents que són el poble en massa, «*porque vosotros sois inteligentes y despejados, y sobre todo nobles y bravos*». I després d'un enfilall d'adulacions d'aquest estil els promet, empenyent la seua paraula d'honor, que si col·laboren i fan el que se'ls de-

mana aviat tindran la lluna en un cabàs. L'alcalde no se sent ofès per haver estat interromput, ben al contrari. En un moment determinat no pot refrenar el seu entusiasme i exclama: «¡*Muy bien!*!».

Només un dels veïns ha gosat discrepar, però el seu parlament irat no ha aconseguit fer mossa en els romanços del faranduler, perquè contenen un conte reeixit que feia que tot el que estaven fent i tot el que eren i al que aspiraven tingués sentit. Era una explicació obsequiosa, il·lusionant i prometedora, amb un final feliç d'aparença versemblant. I contra relats tan suggestius no es pot lluitar només amb la indignació. Aquest dissident sembla un salmó de mig pam intentant remuntar a bots les cascades de Niàgara. No obté cap assentiment, i en fer mutis, la seua breu intervenció és despatxada per l'alcalde amb un argument *ad hominem*, desqualificador però generós i condescendent: «*No hay que hacer caso del bueno de don Luís, que ya sabéis que se enfada por todo*». I per si a algú li havia quedat cap dubte, l'enredador que té al costat afegeix: «*¡Y a quien yo convenceré con cuatro palabras de que está completamente equivocado!*». És a dir, que si vosaltres, els de la boina, us heu cregut el que acaba de dir aquest paio, també aneu errats. L'escena acaba amb víctors i un suport general als plans de les autoritats, fins i tot per part dels qui no han entés res, que, si es jutja per les expressions, en són un bon grapat. Però l'entusiasme de l'orador, el prestigi que li confereix estar en el balcó, i l'embriagadora sensació que senten els de la plaça pel sol

fet de ser-ne molts, dissipen qualsevol dubte, converteixen la ignorància en certesa.

Bienvenido Mr. Marshall mereix estar entre les grans obres de la història del cine només (però no únicament) per aquesta peça de pedagogia política. La seqüència transcorre en 1953, però s'alimenta de l'experiència acumulada al llarg de segles de frec amb els poders, i és més perspicax, té més mala llet i manté la vigència millor que moltes pel·lícules que passen per ser explícitament subversives.

Mentre s'hi filmava, a aquest costat de la pantalla el mecanisme era el mateix però estava ocult. Les autoritats deien de memòria el que els xarlatans els escrivien prèviament i els reescrivien sobre la marxa segons com anava la cosa. Es tracta d'una associació delictiva que no ha deixat de perfeccionar el seu *modus operandi* des dels orígens de la història. A hores d'ara, porten un negoci de dimensions planetàries, han incorporat a la seua indústria de l'enganyifa la major part dels mitjans de comunicació de masses del món i tenen en nòmina a molts que haurien de qüestionar el relat oficial, però que en lloc de desmuntar-lo es dediquen a escriure'l, a exercir de sipais de la ploma, el micròfon o la càmera, a fer de victimaris dels seus conciutadans o de beneïts del cabàs sense més. Es mouen entre la indecència i la idiotesa, una incògnita que es resol consultant el seu salari, tant el monetari com el mental.

El món és ara mateix una immensa narració cada vegada més alambinada, una faula que ocupa tot l'espai existent i que, per tant, és indestriable de la realitat. Està farcida de mentides notòries i mitges veritats apuntalades amb falques i paraules talismà que apareixen i desapareixen, com els fets a què al·ludeixen, que es magnifiquen o es minimitzen, de què se'n parla a crits o xiuxiuejant, l'ús i significat de les quals —si és que en tenen—, va canviant segons convé. És una

història de què tots formem part, com a comparses majorment, contada a l'uníson per un nombre incalculable de veus nervioses, accelerades, que pareixen sorgir de tots els porus del planeta, dels seus albellons més ben dit, que s'entrecreuen i mesclen en un confús guirigall que fa molt difícil la tasca d'orientar-se.

És un aldarull on hi ha menys dissonància que no sembla, on les veuetes discrepants, per molt que es multipliquen, segueixen perdent-se, i els missatges que llancen els entabanadors i els seus i les seues coristes s'acaben imposant, perquè la seua veu és molt més nítida i potent, i en les seues arengues troben eficàç acomodament les pors i els interessos —sovint contraposats— d'una massa ingent d'individus que proclamen el seu amor a la veritat però secretament prefereixen l'engany complaent a l'evidència incòmoda.

<http://balancdexistencies.com/2016/02/la-historia-mes-gran-que-sha-contat-mai/>

EL BARQUET DE LA INNOCÈNCIA I L'ICEBERG DE MERDA

La pel·lícula *La batalla d'Alger* (Gillo Pontecorvo, 1966) fou terriblement incòmoda en la seua època i ho continua sent ara. La seua eficàcia s'ha vist escassament minvada per aquesta realitat que s'en-testa a imitar l'art, i que, com no li surt bé, insisteix i insisteix i cada volta la caga més, com fan els copistes dolents. Segurament era la primera vegada que el cine, un art popular per a bé i per a mal, tractava d'oferir amb voluntat pedagògica una explicació dialèctica del terrorisme, tant del que se n'emporta la fama com del que practica l'estat. En ella es podia i es pot veure com l'un i l'altre es retroalimen-ten, i com la ciutadania aporta els seus prejudicis, pors i actituds a tall de combustible, com el seu comportament i la seua ideologia s'ajusten, de manera quasi mecànica, a uns interessos particulars que cada u considera legítims, però que, vists en conjunt i des d'una perspectiva aliena i distant, no ho són sempre i no ho són de la mateixa manera.

Quan en aquesta pel·lícula les bombes comencen a explotar en les cafeteries modernes de la part europea de la ciutat, ocupades majorment per francesos, a ningú se li ocorre preguntar per què. En aquest punt de la pel·lícula, els esglaiats espectadors ja n'intueixen les raons. Es pot veure com la culpa s'estén per tota la geografia urbana i social com una taca d'oli —de petroli, de fosfats, de coltan—, igual que s'estenen per la ciutat els terroristes, que els militars busquen entre els carrerons d'un barri miserable i estan ja en el centre de la ciutat infiltrats entre la innocència, que quasi sempre és benestant.

Diacrònicament, també es pot i segurament s'ha de veure d'aquesta manera. Tot el que tenim, tot el que fem, segurament tot el que som, se sustenta en una història que vessa sang per totes les seues clivelles procedent d'un sens fi de víctimes propiciatòries, d'horribles expiacions, de castics diferits, de venjances cegues, d'una cruel, estranya i quimèrica recerca d'un equilibri a què mai s'arriba, que sempre es trenca —el trenquen molts i ningú en particular— per algun cantó. En la mesura que som subjectes de la història —que ho som: aquest és el nostre autèntic pecat original de què cap exorcisme ens pot deslliurar—, ningú no pot dir que és alié a res encara que ho siga, encara que ho senta així, encara que el sentiment d'injustícia ens arrase l'ànima quan ens arriben les ones d'aquesta desprietada entropia.

Les raons últimes de tota aquesta devastació s'enfonsen en el pantà de la política, formen un iceberg amb una part submergida que ha

anat adquirint unes proporcions monstruoses, que tendeix cada vegada més a la invisibilitat però que, a vegades, mostra la seua cresta gràcies a la intercepció d'un grapat d'e-mails per part d'algú que se'n surt del guió, o per la calculada franquesa d'algú que en un cert moment necessita utilitzar un tros de veritat com a munició.

Tres dies després dels atemptats de París,² un dels ponents de la cimera dels G20 va dir que «hi ha més de quaranta estats que estan finançant els terroristes, i molts s'hi troben ací». En bona lògica informativa, la càmera hauria d'haver girat perquè poguérem veure els rostres dels interpel·lats, però no ho va fer, va continuar enfocant el ponent. El realitzador que s'hi feia càrrec es va reservar les cares d'aquells personatges al·ludits que callaven com a putes, com a jugadors de pòquer amb cartes fraudulentament repartides per mànegues i butxaques. Sap que més d'un farà falta, en algun moment, per a eixir a la palestra i llançar una arenga en nom de la democràcia, en nom de la llibertat, en nom de tots nosaltres, contra aquells terroristes als quals, segons totes les aparences, ells mateixos els financen els seus vicis sanguinaris.

Ni les confidències de mil éssers bons —o simples criats indiscrets, que han contat el que han sentit des de la cuina—, com sembla que són Snowden, Lassange o Manning, ens descobriran mai el que hi ha

---

2 L'atac a la sala Le Bataclan i altres que van ser comesos en diferents parts de la ciutat el 13 de desembre de 2015 pels jihadistes, amb un saldo de 137 persones mortes i 415 ferides.

en el femer immens que s'amaga davall la part visible de l'iceberg polític. Segurament hauríem de prendre'ns seriosament el nostre paper de subjectes de la història si no volem acabar convertits en els seus simples objectes i, a més, objectes espedaçats. La nostra única opció és fer servir de la manera més sàvia que puguem el marge que encara ens queda, modular la nostra intel·ligència amb tot el coneixement que aconseguim acaparar, actuar en conseqüència i no equivocar-nos massa, tractar de no donar oportunitats als faves, desemascarar a tot aquell que enxampem emboçat en la falòrnia, l'escamoteig, la impostura i els molts modes de cobdícia assassina, i, sobretot, procurar que cap mico descervellat tinga accés mai a una pistola, a un púlpit o a una acta de president.

<http://balancdexistencies.com/2015/11/el-barquet-de-la-innocencia-i-liceberg-de-merda/>

NI UNIVERSAL NI HUMANA

En 1948, poc després de donar per consumada la més gran —que no l'última— salvatjada protagonitzada per una espècie animal fins aleshores, els mandatariis alfa de les potències triomfants, flanquejats per alguns comparses, després de colpejar-se el pit i soltar uns quants alarits sobre una muntanya de morts, van fer unes quantes declaracions d'intencions de gata maula a l'ombra del bolet atòmic. Estaven tan segurs que podrien passar-se-les per l'arc del triomf tantes vegades com els vingueren de gust que no van dubtar a fer-ho per escrit. Això els permetia fer-se una foto amb una estilogràfica a la mà, que és com llavors es pensava que calia passar a la història.

Potser el més altisonant dels documents que van eixir d'aquella espècie de ritual de purificació siga la Declaració Universal dels Drets Humans. No hi havia res d'original en aquell paper. Ni tan sols en la seua formulació. L'intent de materialització d'aquells drets era el que, explícitament o implícitament havia motivat, motiva i motivarà la majoria dels canvis socials i polítics emancipatoris al llarg de la història. I sempre ha sigut i serà contra el poder, mai des d'ell, encara que de vegades aparenta el contrari, com va explicar molt bé Lampedusa i encara millor, potser, Visconti. Tampoc era la primera vegada que s'hi posaven per escrit, però era la primera vegada que es feia des d'un poder omnímode, avalat per una maquinària de guerra aclaparadora acabada de greixar amb la sang de setanta milions de perso-

nes. Era la versió definitiva. Suposadament, a partir d'aquell moment tots aquells drets tenien avaladors prou competents per a fer-los efectius. No obstant això, no hi ha paper amb què tants s'hagen netejat el cul tantes vegades al llarg de la història. I ací el tenim encara, tan llis, tan blanc, tan consistent, fent gala d'una estranya durabilitat.

La Declaració «Universal» —ni més ni menys— dels Drets Humans fou un acte colossal de cinisme gens dissimulat. Només cal veure el que diu el seu article 29.3: «Aquests drets i llibertats mai no podran ser exercits en oposició als objectius i principis de les Nacions Unides». Com quedem? És que els propòsits i principis de les Nacions Unides poden no ser coincidents amb els de la Declaració? El document en qüestió venia a exemplificar allò de «fes el que jo dic però no el que jo faig». Ni el que he fet ni el que faré. Els drets es fixaven en forma de manaments no per a garantir-los, sinó per a monopolitzar-los. Tots sabien, sobretot els que l'havien, que aquella força capaç de canviar el rumb del món es tornaria a fer servir tantes vegades com convinguera, per això calia crear un codi que justificara el seu ús. Segons sembla som capaços de cometre totes les arbitrietats imaginables, però no podem fer-ho sense justificar-les d'alguna manera, sense encaixar-les dins d'un relat d'aparença coherent. Només per això la literatura serà sempre necessària. És un antídoto per a la bogeria. O, millor dit, la seua disfressa millor.

La Declaració està tan ben redactada, siga dit sense cap ironia, que permet tantes dobles lectures com calga. Pocs, excepte els més ingenus, ignoren ja que és un document merament instrumental, del qual no importa tant que diu com l'ús que s'hi pot fer a conveniència, i no perquè en termes generals és ambigu o fàcil de traïr, sinó perquè aquesta és la seua naturalesa, el propòsit amb què va ser redactat. Més que una declaració de drets humans és un promptuari per a fer declaracions de guerra. Des que es va publicar no hi ha hagut acte bèl·lic que no s'haja escudat en la violació prèvia d'algun dels seus articles per part de l'agredit i en la intenció de fer-los valdre per part de l'agressor. La violació, real o suposada, de part d'aquests drets per uns justifica la violació massiva d'aquests mateixos drets per altres. Una guerra és legal o il·legal —la sola distinció provoca ois— en relació al grau d'incompliment de només un dels seus articles per una de les parts. En la pràctica col·loca els drets humans per damunt dels éssers humans.

Avala l'èxit de l'operació el fet que quasi setanta anys després continuem apel·lant a aquell document sacralitzat, en uns casos com si fóra una taula de salvació —no ho és— i en altres com si en nom seu es poguera justificar qualsevol acte d'agressió —s'hi pot—. No val la pena denunciar ací la situació lamentable en què es troba cada un dels drets a què al·ludeix, ja ho fan altres en altres llocs i molt bé. Però és com si passara un carro. El poder de què gaudeixen els seus pretesos garants se suporta en l'ús convenencier que en fan, en la seua utilització merament propagandística, en la seua transgressió

sistemàtica, en la rendibilitat que aconsegueixen extraure del patiment alié, els dels éssers humans pels drets dels quals diuen sospirar i la humanitat dels quals menyspreen amb inhumanitat manifesta. El que és inexplicable és que els continuem invocant mentre ens fotem un llobarro que, al seu torn, s'acaba d'alimentar amb la carn dels milers de cadàvers que espesseixen ara mateix la sopa macabra en què està esdevenint el Mediterrani, un festí beneït per vint-i-vuit estats, ni més ni menys, les constitucions dels quals estan basades en aquesta innocentada, que d'aquesta manera perpetuen.³

<http://balancdexistencies.com/2016/06/ni-universal-ni-humana/>

---

3 Referència a l'acord dels membres de l'UE, efectuat en març de 2016, per impedir l'entrada de refugiats siris a sol europeu i expulsar a Turquia els que ja hi havien arribat, des d'on els readmetrien segons un repartiment per quotes que mai s'acompliria. Això implicava, entre altres coses, desentendre's de la seva sort al creuar el Mediterrani.

LA GRAN IL·LUSIÓ

Hi ha alguna cosa estranyament familiar en la foto d'aquest senyor d'aires germànics i el lacai agraït que posa cautament la mà sobre l'esquena complaguda del seu amo. És una llàstima que l'art de la fotografia es descobrís tan tard, perquè altrament ara tindríem davant nostre una col·lecció d'imatges summament semblants, que podríem ordenar cronològicament, i no caldria esforçar-se molt a explicar que l'estafa de què som víctimes ara mateix és més vella que el cagar. I vostés perdonen l'expressió, però és que vivim en un temps que invita a la grolleria i de vegades és difícil resistir-se a fer-ne ús.

Algú hagué de ser i fou Constantí I el Gran. Quan, pels volts de l'any 300 tractava de sargir els descosits d'un Imperi Romà que s'esfilagarsava sense remei, va copsar la conveniència de tindre només un déu i va obrir les portes de l'Estat al cristianisme. Es van obrir llavors uns vasos comunicants entre religió i política que anaven a marcar la direcció de la història. Sense deixar de ser supranacional, l'Església es va dotar d'unes estructures cada vegada més jerarquitzades i, finalment, d'un estat propi —diversos, al llarg dels segles—, que ja és mèrit: riu-te'n tu del misteri de la Santíssima Trinitat. I l'Estat, per la seua banda, es va anar dotant d'un corpus ideològic que res tenia a envejar a les sagrades escriptures, entre altres coses perquè estava fet a la seua imatge i semblança.

Es tractava que la gent acceptés sense melindros la legitimitat de l'organització vertical del poder i, per tant, la legitimitat de tot el que

emana de dalt. Com resulta que Déu —des d'aleshores amb majúscula— ja estava patentat, es van inventar la que seria la deïtat laica per excel·lència: la propietat. La Propietat, que bé que es mereix també una majúscula, és la safanòria sagrada els favors de la qual mai no hem deixat de percaçar i en nom de la qual hem aguantat tots els pals que ens han anat caient i els que ens cauran.

Els primers esclaus manumesos ja van comprovar fins a quin punt la propietat era una quimera, perquè de seguida van adonar-se que només s'hi tenien a si mateixos i, gloriosa paradoxa, tot just van ser alliberats van haver de vendre's per a aconseguir ser propietaris de la pròpia vida. Amb això ens vam conformar durant tota l'Edat Mitjana i més enllà. Servir com a vassalls a un bon senyor, perquè amb una espasada no ens arrabassaren la minsa propietat que és l'ànima, era tot un èxit de propietaris. No grans encara, però amb perspectives de futur.

Però si per alguna cosa es caracteritza la pobresa és perquè és ambiciosa. Continuava l'Església encastada amb l'Estat per a avisar-nos que la cobdícia era un pecat greu, i sobre tot perillós, però aquest no parava de fer el seu camí insidiós dins del nostre caparró. Com l'Església és una institució keynesiana *avant la lettre*, també advertia als seus socis dels perills que comportava l'avarícia sense tempraça: «Amol·leu un poc la mà que si no ens tallaran el coll», els hi deien. Però els nobles, que no tenien la potestat de donar generoses com-

pensacions *post mortem* com els capellans, i tampoc no estaven molt versats en anatomia, no entenien la relació entre una cosa i una altra. «Què tenen a veure els collons per a córrer?», s’hi preguntaven. Fins que va arribar la Revolució Francesa i es va veure que molt.

El carrer es va omplir de sang i de *citoyens* amb dret a la propietat. La pastanaga seguia davant nostre, més assequible, grossa i lluent que mai, i seguíem disposats a perdre el cap per ella. El problema era que la majoria va començar a tindre el dret però no la cosa, seguíem tenint-nos només a nosaltres mateixos, que com a propietat és una cosa prou misteriosa a més de merdosa. Així que la litúrgia es va adaptar a la nova situació.

«*Voyons, mon frère* —li deia el *gros citoyen* al *petit citoyen*—: tu tens uns braços forts i un cervell xicotet, mentre que jo tinc un cervell privilegiat i uns braços escarransits (perquè no hi faig brot, però convindrem que és perquè el Déu majúscul així ho ha volgut), per tant la cosa està clara: la teua propietat són els teus braços i la meua la traça per a traure’ls-hi partit; unim forces». Com era ell qui tenia una carabassa que era el copó, se n’encarregava també de repartir beneficis. I això fou el que passà. El poder continuava fluïnt de dalt cap a avall i l’abundància de baix cap amunt. La cosa no podia rutllar millor.

Però hi havia alguns als qui, o no els havia convençut l’argument del *citoyen* de les galtes de ciment, o ni tan sols els hi havia arribat, i

després de diversos intents van posar en marxa un model d'estat que prescindia del concepte de propietat privada i que, encara que a trompades, pareixia que anava de bo. Per a acabar-ho d'adobar, hi havia uns altres fent cua que ni tan sols volien estat, la qual cosa era el sùmmum del paganisme. Es va encerclar com es va poder la zona infectada i se'ls va començar a fumigar sense parar. Mentrestant, en la part sana, que a més es va proclamar més lliure (també *una y grande* en segons quins indrets) i més democràtica que mai, el truc de la propietat va assolir el seu màxim grau de sofisticació. «Us estan fent trampa, només és democràcia formal, democràcia burgesa!», cridaven aquells entre els vapors de DDT: ni cas. «Consumisme», van acabar anomenant a aquesta orgia pretesament propietària.

Els empestats aquells i els seus amics d'aquesta banda, si tan clar ho tenien, bé podrien haver avisat que no era la mateixa cosa ser propietaris de béns personals que de béns immobles i de mitjans de producció (encara que igual ho van fer, però si ja era difícil entendre allò de la democràcia formal, qui anava a parar esment en això?). Era una cosa fantàstica: com més aconseguia i més volia tindre la majoria, més acumulava la minoria. Hi havia qui es matava en l'intent i hi havia qui s'escanyussava amb un tràmit anomenat hipoteca i moria més pobre que havia començat. Però val a dir que també hi havia qui aconseguia transformar-se en el que aparentava ser un propietari de veritat, i tots ens miràvem en aquell espill bavejant d'admiració i d'enveja.

La il·lusió de la propietat, unida a la de la llibertat, pareixia funcionar millor que mai, però cada vegada actuava pitjor com a barrera hematocèntrica entre aquell cos que era tot fet de braços i la privilegiada ment dels propietaris de raça. L'ambició dels pobres es disparava. S'acabava primer el pa que la gana, i la democràcia «formal» cada vegada tenia més tendència a perdre les formes. Encara que la rendibilitat de la tramoia es mantenia, en termes generals la idea de l'igualitarisme anava arrelant de manera perillosa.

Ja se n'havia fet ús dels trucs més bruts imaginables per tal de mantenir les distàncies, com ara unes guerres en què queien cinquanta o setanta milions de potencials propietaris d'una tacada. Eren guerres entre nacions, deien, però no estava la cosa molt clara. Els canons, encara que sembla el contrari, ajuden a pensar perquè en servir-se de la fe la desgasten. Qualsevol podia deduir que hi havia una supranació sense territori definit, que per tant no estava en el mapa, on vivien els autèntics propietaris i no arribaven les bombes. I hi havia qui estava començant a adonar-se que, per alguna estranya raó, ells mai no havien temut la misèria ni els havia preocupat sembrar-la, que el que de veritat els importava era conservar això que s'anomena l'*statu quo*, o siga, continuar remenant l'olla, com Déu mana, si més no des del temps de Constantí.

Això que crèiem posseir ha resultat ser una gran il·lusió i el vesc en què estem atrapats. El nostre dret a la propietat no anava acompanyat

de la capacitat d'assolir-la i la que créiem aconseguir no venia acompanyada de la capacitat de conservar-la. Tot allò que créiem posseir estava directament o indirectament hipotecat, és a dir que no era nostre, estava lligat a una corda llarga que subjectaven uns que s'han ocupat de fer-la cada vegada més grossa. Ara estan recollint la madeixa. Segurament creuen estar davant d'una oportunitat històrica. I potser no van errats perquè, per no tindre, no tenim ni tan sols aquella part de l'Estat que suposadament ens donava el dret, tot i que no la cosa, i ens avalava: està tot entre les fibres de la soga, que més aviat sembla ja la maroma d'un transatlàntic, formant-ne part. Així que, quan acaben de passar-nos comptes i de repassar-nos el rosari de l'esquena, voldran tornar a començar, i pel que sembla pretenen fer-ho des de zero, sense concessions. No volen esclaus, ni proletaris, ni vassalls, ni de bon tros classe mitjana —els millors servidors que la deessa Propietat mai no ha tingut—, perquè s'han acabat les mitges tintes: volen presoners i després ja veurem.

Tot indica que això pretenen i en això estan. Últimament l'Església està més keynesiana que mai i no para de llançar-los avisos a través del papa que toca ara, que sempre s'adiu a l'època. Però ells diuen com abans: «Què tenen a veure els collons per a córrer?» En això hi som també nosaltres, tractant d'esbrinar-ho, *grossen kameraden*. A veure si el Sant Esperit ens il·lumina.

<http://balancdexistencies.com/2015/07/la-gran-il·lusio/>

CULPABLES

Segurament, en tota la seua història la humanitat no ha tingut una idea tan perversa com la del pecat original. Potser és la gesta cultural més extraordinària, rendible i determinant que hi ha hagut mai. Això de convèncer-nos que naixem ja culpables és una obra mestra de l'enginyeria ideològica. Bona part de la nostra cultura es fonamenta en aquesta argúcia. La identitat europea té unes arrels cristianes? I tant que sí. I han penetrat fins a les capes més profundes del seu teixit racional. Ens sentim en deute permanent amb el món, i sentim la necessitat de netejar la nostra ànima cada dia. La propina que donem de tant en tant en els semàfors substitueix el pal de fregar i el lleixiu, però res no és tan eficaç com pagar regularment la nostra quota a alguna ONG. S'expia millor així, a cegues. Evita haver de prendre decisions morals, valga la redundància. Que altres s'encarreguen de donar un bon ús al meu euro, no feu que em calfe el cap.

I de què ens sentim culpables? Del que *ells* vulguen. Excepte cinc milions de paisans que van al parc a tirar dacs a als coloms (o a robarlos-en, segons quin siga el seu grau de desesperació), ens passem la vida anant de casa al treball i del treball a casa, respectant les normes de trànsit i sense xafar una formiga. I al cap dels anys ens morim, la cosa no dóna per a més. Però som culpables per complicitat o per de-

legació. El telenotícies s'encarrega de dir-nos quin és el nostre pecat del dia i quins ens queden encara per purgar, i les diverses organitzacions benèfiques s'encarreguen d'indicar-nos les vies per a fer-ho. Tot això ens converteix en uns éssers reactius, que és una cosa ben trista. Fem el bé no perquè ens faça feliços fer-lo, no com un acte positiu, d'afirmació individual, sinó per a compensar el mal que fem col·lectivament, més exactament el mal que fan uns quants en nom de tots nosaltres i del nostre hipotètic benestar. Es pot parlar de tota una indústria de la culpa, que ens dóna l'oportunitat de recuperar la felicitat que ella mateixa s'encarrega d'arravatar-nos. A la majoria la culpa ens encaixona, ens impossibilita d'anar cap avant o cap arrere, però facilita el camí a uns pocs que no han sentit un remordiment en la seua vida.

Hem deixat que altres prenguen el control de les nostres consciències, i aquest és el principi de tota alienació. Els mitjans d'informació, les ONG, els publicistes han pres el relleu dels sacerdots, que segueixen ací i es reparteixen amb ells el negoci. Tal com aquests últims han fet tota la vida en règim de monopoli, ens imposen codis de conducta suposadament universals que substitueixen l'ètica individual. Ens diuen què hem de sentir, què fer i com fer-ho; ens han alliberat de l'obligació de decidir, i això ens està convertint en uns invàlids morals. Dubtem davant de la tessitura de fer-li una almoina a un pobre que ens mira als ulls, però no dubtem a fer-li-la a una organització que no sabem què fa, en un país que ni tan sols sabem on està,

per a pal·liar els efectes d'un conflicte que no entenem. Paguem la nostra quota però no sabem molt bé per què ni perquè, i a més ens atrevim a censurar a qui no ens imita, ja que col·laborar amb una organització «solidària» ens situa en una posició privilegiada dins de l'escala de valors que ens han encolomat. També ens han fet missioners de la culpa.

Però, organització solidària amb qui? Moltes d'aquestes empreses s'ha demostrat que són en la pràctica un instrument al servei d'interessos governamentals molt específics, i quasi sempre un recurs al servei de la globalització neoliberal. Deixant al marge això, les ONG són la prova que ens hem habituat a actuar sobre els efectes de la maldat i no sobre la maldat mateixa. Posats a delegar les nostres bones accions, per què no fer-ho en organitzacions que combaten el mal en comptes de fer-ho en unes que es limiten a reparar els seus efectes? Amb una fracció del que costa finançar les més de deu milions (10.000.000!) d'ONG que hi ha al món, podríem posar-los-ho molt difícil a la meitat dels sàtrapes del planeta. Però la sola perspectiva d'una cosa així activa totes les nostres pors i, en tot cas, la manera de fer-ho, segons sembla, escapa a la nostra imaginació, i sobretot a la nostra capacitat d'anàlisi. La nostra minusvalidesa moral va acompanyada d'una notable minusvalidesa mental.

Hem acceptat la maldat com una cosa inevitable, necessària per a preservar això que anomenen els nostres privilegis. És una cosa que

els que ens governen escenifiquen molt bé de tant en tant, amb una barra digna de ser admirada. S'inflen les butxaques venent bombes a «les parts en conflicte» en Síria, si no és que les llancen directament sobre la població, però no volen refugiats —ells diuen que som nosaltres (els culpables des de l'origen, qui si no?) els qui no en volem —, així que s'ajunten a Londres (febrer de 2016) i decideixen «donar» 9.000 milions d'euros per a finançar la creació de camps de refugiats en els països fronterers. Qui gestiona aquests camps? ACNUR i 60 ONG. I així és com, sovint, els nostres diners culpables, si no van a raure directament a les mans dels mateixos que provoquen les catàstrofes que creiem pal·liar, com a mínim els cobreixen les esquenes.

Som cada vegada més heterònoms, cada vegada més dependents i incapaçs de prendre decisions per nosaltres mateixos. Quan volem arribar a conclusions pròpies sobre qualsevol dels temes sobre els quals suposadament estem sobreinformats, ja siga l'onada de revolucions «espontànies» i de colors que van sorgir del no-res en els últims anys i que han desembocat en desastres (totes i cada una d'elles), ja siga el terrorisme islàmic, el canvi climàtic, la crisi financera o els conflictes que «assolen» l'Àfrica, ens adonem que sabem menys del que créiem. Sabem una merda exactament. L'única cosa que tenim són peces soltes d'un puzzle que som incapaçs de muntar, perquè ens l'han venut incomplet i sense model per a armar.

La suposada sobreabundància d'informació és un miratge curiosament elaborat que posa l'èmfasi en les conseqüències dels fets, no en les seues causes. Sí, el xiquet Aylan es va ofegar en les costes de Turquia, com centenars d'altres com ell, però fa més d'un any que han desaparegut en les entranyes de l'Europa cristiana deu mil xiquets refugiats, i d'això tot just se n'ha parlat. Cal suposar que la meitat, si més no, són xiquetes: tinga-ho en compte el lector piadós si és dels que freqüenten certes cases d'alcauoteria, perquè no és molt difícil imaginar quin serà el seu destí. La saturació informativa està dissenyada per a dirigir el nostre comportament mitjançant l'activació d'uns automatismes que portem implantats des de la nit dels temps. Automatismes com el de la culpa i la penitència que, encara que sembla el contrari, estan dissenyats per a protegir el pecat, no per a evitar-lo. Això de redimir-nos-en és una conya que ens refreguen per la cara.

<http://balancdexistencies.com/2016/02/culpables/>